

Školní přírodní zahrada krok za krokem

ŠKOLOU PROCHÁZEJÍ CELÉ BUDOUCÍ GENERACE. NA NICH ZÁLEŽÍ, KAM SE BUDE ŽIVOT NA PLANETĚ ZEMI UBÍRAT. A NA NÁS, JAKÉ JIM K TOMU DÁME ZNALOSTI A DOVEDNOSTI.

ŠKOLNÍ ZAHRADA je jako živá učebnice

Dnešní děti mají stále méně příležitostí pobývat venku a prostřednictvím vlastních prožitků a zkušeností získávat tolik potřebné vědomosti a dovednosti. Pomalu, ale jistě se vytrácí vztah k přírodě, ke krajině a k místu kde žijí. Děti jsou méně vnímavé i obratné. Bojí se sednout si do trávy a pohled na živočichy je jim často nepřijemný. Nedokáží si samy hrát, obvykle jen běhají a křičí. Školní zahrada je báječným místem, kde můžeme s dětmi objevovat, bádát, pozorovat, dotýkat se, hrát si, odpočívat či pobíhat a cvičit svou obratnost. Kde jinde, než na školní zahradě si děti přirozeně osvojují základní znalosti a souvislosti v praxi, ověřují poznatky získané při výuce, učí se požadovaným postojům a získávají pocit bezpečí a pohody. Malí i velcí zde mohou zkoumat přírodní zákonitosti, poznávat rostliny i živočichy i sami sebe. Tady jsou pokládány základy aktivní ochrany životního prostředí. Zahrada je nejbližší přírodní učebna.

Ideální je přírodní zahrada, která co nejméně kopíruje přírodní podmínky a přirozeně pobízí děti k objevování, experimentování a realizaci vlastních nápadů. Může být i zdrojem zdravé úrody ovoce, zeleniny a bylinek pro zpestření jídelníčku. Dá se budovat postupně, bez velkých vstupních investic, často i na velmi malém prostoru.

V přírodní zahradě lze vybudovat řadu zajímavých prvků: jednoduchou hmatovou, poznávací nebo naučnou stezku, přičemž výukové tabule a pracovní listy k nim mohou vymyslet a nakreslit větší děti, malé jezírko pro obojživelníky, ještěrkovník (vyskládáním hromádky kamenů), budky, krmítka a pítka pro ptáky, hmyzí hotely a různé úkryty pro hmyz. Samozřejmě by měl být kompost či bylinková zahrádka. Stále častěji se objevují koutky přírodních kvetoucích rostlin, které do zahrady přilákají motýly. Součástí zahrady může být i krytá pergola. Dětem udělají radost úkryty, různé „stavby“ z vrby, bludiště z habrů, domečky ve větvích, klouzačky a průlezký z využitím okolních nerovností apod.

Do výroby a starání můžete samozřejmě zapojit děti, rodiče, nedaleké středisko ekologické výchovy či různá zájmová sdružení v obci.

Možností jak upravit školní zahradu je mnoho, je však potřeba najít odvahu i ochotné pomocníky. Základem je vždy DOBRÝ PLÁN a dostatek sil ho uskutečnit. Připravili jsme pro Vás v Lísce návod jak začít.

FÁZE PLÁNOVACÍ

Důležité je vše správně připravit a naplánovat

Nejdříve se společně s pedagogickým sborem a vedením školy poraďte, k čemu má zahrada sloužit a proč, jaké jsou představy jednotlivých vyučujících, co je prioritou. Vyhněte se soupisu činností, opravdu si řekněte, proč chcete na zahradě s dětmi být. Pojmenujte svá očekávání a představy a stanovte si pro svou zahradu vizi.

Sestavte si dobrý realizační tým – jeho velikost se odvíjí od velikosti školy i zahrady, rozsahu budování a plánovaných aktivit.

Zapojte do přípravy i žáky nebo rodiče, ať vypracují plán, jednoduchý náčrtek či jen seznam, co by na zahradě mohlo, nebo mělo být, co by se jim líbilo. Do výsledného plánu zahrady pak jejich návrhy zapracujte, podle toho, co je potřebné, žádoucí ale také reálné. Je nezbytné dětem následně vysvětlit, proč se tam některé návrhy nedostaly.

Navštivte školy, kde mají již zkušenosti s budováním i využitím školních zahrad. Zeptejte se, co se jim daří, nebo v čem by postupovali jinak. Co jim činnosti na zahradě přinesly. Shromážděte dostupnou literaturu i další informace z různých zdrojů, které by mohly být pro vás i vaše kolegy inspirující.

Pokuste se oslovit zahradního architekta, který má již s budováním přírodních zahrad zkušenosti.

Nezapomeňte na zapojení rodičů, udělejte pro ně prezentaci ukázkových zahrad i zajímavých stanovišť – může to být užitečné i pro jejich zapojení při budování školní zahrady.

Podobně oslovte svého zřizovatele, partnery či různé firmy. Budete překvapeni, kolik najdete pomocníků.

Udělejte si jednoduchý průzkum, kdo a jak by vám mohl pomoci – finančně, organizačně, pracovní, poskytnutím materiálu či rady.

Zpracujte si kvalitní projekt, který vás bude provázet celým budováním. Můžete požádat o pomoc zřizovatele, architekta či středisko ekologické výchovy.

Společně s týmem sepište plán časových a organizačních kroků, včetně určení odpovědnosti. Vhodné je začít s malými věcmi, které jsou brzy vidět. Celkový plán a vize zahrady je ale základ.

Projekt představte všem, kdo vám pomáhal s přípravou. Pro zřizovatele si připravte jeho prezentaci a též argumenty, proč je zahrada pro školu důležitá, jaké to bude mít přínosy pro rozvoj žáků.

FÁZE BUDOVNÍ

Následuje vlastní realizace zahrady

Držte se zpracovaného projektu a časového harmonogramu. Vytipujte a sepište, co můžete udělat svépomocí, s dětmi, s rodiči a co bude muset udělat odborník, co firmy.

Nezapomínejte na pravidelná hodnocení a případné úpravy v harmonogramu.

Každou fázi budování pečlivě dokumentujte a informujte o dění – co se již udělalo a daří se, případně co je obtížné. Bude se vám to hodit k následné i průběžné prezentaci. Pokuste se oslovit i média.

Zapojte dle možnosti do vlastní realizace co nejvíce žáky, vyučující, rodiče i veřejnost. Čím více bude zainteresovaných, tím lepší bude výsledek.

Nezapomínejte děkovat, oslavovat a radovat se z každého kroku. Posílí to tým, všechny zapojené a celková atmosféra podpoří další budování.

Určitě se během času najdou další specifické kroky, ale to už patří ke každému budování.

FÁZE VYUŽÍVÁNÍ A ÚDRŽBY

Těšíme se z užitečné
a všem živáčkům blízké zahrady

Podívejte se na svá očekávání a představy, podařilo se vám naplnit svou vizi?

Naplánujte si poznávací, pozorovací, badatelské, pracovní, hravé, pohybové, odpočinkové a další činnosti s dětmi a radujte se z pobytu ve své zahradě.

Stanovte si stručná a jednoduchá pravidla pro využívání zahrady – předejete tak nedorozuměním s dětmi i kolegy.

Každá zahrada potřebuje, abyste ji měli rádi a občas jí pomohli být ještě krásnější. Naplánujte si proto sečení, pleť, obměnu rostlin apod. Zapojte do údržby děti i dospělé.

Jaká vaše zahrada bude, je opravdu jen na vás.

KDE MŮŽETE HLEDAT POMOC A INSPIRACI:

www.liska-evvo.cz • www.prirodnizahrady.cz • www.prirodnizahrada.eu • www.abecedazahrady.cz • www.zelenadomacnost.com • www.veronica.cz
K. Burešová a kolektiv autorů: UČÍME SE V ZAHRADĚ, Chaloupky, 2007, www.chaloupky.cz
Květoslava Burešová: SEZNAMUJEME SE S LÉČIVÝMI ROSTLINAMI, Chaloupky, 2004
Alena Uhříčková: Z POHÁDKY DO ZAHŘÁDKY, Rezekvítek, 2002, www.rezekvitek.cz
Christine Haas: PŘÍRODNÍ ZAHRADA – ZAHRADA PRO DĚTI, EUPRI, 2000, www.env.cz/evvopdf/envedice/Zahrada_deti.pdf
Dětská hřiště a zahrady v přírodním stylu. Význam. Plánování. Realizace. Edice MŽP 2010.

Vydala: Líška – o.s. pro EVVO ve Zlínském kraji,
Z. Kalandry 1095, 75501 Vsetín
www.liska-evvo.cz • 2012, 1. vydání

Vydáno v rámci projektu „Naše školní zahrada jako přírodní učebna – praktická metodická pomoc školám“
Autor: Mgr. Marie Kordulová • Ilustrace: Mgr. Kateřina Mrnůščíková
Editor: Mgr. Iva Koutná • Jazyková korektura: Bc. Lucie Machalová
Grafická úprava: Dita Baboučková • Tisk: TG TISK, s.r.o., Lanškroun

Věnováno paní učitelce Květoslavě Burešové, jejíž rady a velké srdce jsou naší inspirací.

LÍŠKA o.s.
pro environmentální vzdělávání,
výchovu a osvětu ve Zlínském kraji

Zlínský kraj